

[B] **FLAIR EN FLEGMA. EEN DUBBELPORTRET VAN VADER EN ZOON WESSELING**

Ongetwijfeld kunnen weinigen er prat op gaan druk gecorrespondeerd te hebben met Noam Chomsky, entrecote met frites te hebben gegeten met Fernand Braudel en servies te hebben gehaald uit door Boudewijn Büch getimmerde keukenkasten. De Leidse historicus H.L. Wesseling kan dat wél. Het is dan ook niet bevreemdend dat deze, anders dan zijn Britse collega A.J.P. Taylor, zijn eigen leven niet wil bestempelen als “an uninteresting life”. Op zich vormt de genoemde combinatie van contacten al een afdoende rechtvaardiging voor het schrijven van een autobiografie, naast degene die Wesseling zelf geeft in zijn boek *Zoon en Vader. Vader en Zoon*: het is inderdaad zo “dat historici blij mogen zijn met elk egodocument dat verschijnt en elke biografie die wordt gepubliceerd”. Dat geldt *a fortiori* voor autobiografieën die door historici zelf worden geschreven. Deze hebben immers zowel een historische als een historiografische meerwaarde: zij geven ons een inkijk in aspecten van het verleden die anders nooit de openbaarheid zouden hebben bereikt én zij verrijken ons inzicht in de manier waarop het historisch metier werkt en historische kennis tot stand komt.

Zoals de titel van het boek aangeeft, doet Wesseling meer dan dat: hij schildert een dubbelportret van zichzelf en zijn vader, die een van de leidende figuren was binnen de dissidente democratisch-katholieke beweging van het interbellum. Aangezien die vader stierf toen Wesseling tien jaar was en hij hem naar eigen zeggen nooit goed gekend heeft, moet de historicus twee verschillende registers opentrekken in één boek: dat van de wetenschappelijke, op onderzoek gebaseerde geschiedschrijving wanneer het over zijn vader gaat en dat van de persoonlijke herinnering wanneer hij zijn eigen leven beschrijft. Dat hij dit niet in chronologische volgorde doet, maar delen over hemzelf en zijn vader laat alterneren (beginnende met een deel over hemzelf), doet vermoeden dat Wesseling in dit boek een uitgekookt postmodern spel met zijn lezers speelt.

Als een exploratie van het spanningsveld tussen herinnering en geschiedenis zou een dergelijke onderneming heel verhelderend kunnen zijn.

Maar dat is niet wat Wesseling biedt. In wezen vertelt hij twee verhalen naast elkaar, die hij op een wat willekeurige wijze heeft versneden. Waarom hij dat gedaan heeft, blijft ook na lezing onduidelijk. Elk van die verhalen heeft grote charmes en bevat interessante perspectieven. In het autobiografische gedeelte leren we een historicus kennen die een eigenzinnig parcours heeft gevolgd. Met zijn proefschrift *Soldaat en krijger* (1969), dat hijzelf “een volstrekt amateuristisch boek” noemt, kan hij als een soort wegbereider van de representatiegeschiedenis én van het narrativisme in Nederland worden gezien. Het feit dat dit boek in 2000 een Engelse vertaling kreeg, is in dat opzicht veelbetekenend. Ook met zijn vele studies over kolonialisme en imperialisme plaatste Wesseling zich grotendeels buiten de hoofdstroom van de Nederlandse geschiedschrijving. Ondanks deze relatieve afzijdigheid en met enige trots gekoesterde eigenzinnigheid werd Wesseling toch — tegen wil en dank, zo wil hij ons doen geloven — een *entrepreneur* in het nationale en internationale historische bedrijf. Zijn studie leert dan ook veel over de organisatie van het wetenschapsbedrijf, vanuit het oogpunt van een bevoorrechte deelnemer.

Nog leerzamer zijn de hoofdstukken over vader Wesseling. Zij tonen immers een aspect van de Nederlandse politieke cultuur dat doorgaans hoogstens zijdelings aan bod komt: het bestaan van een radicaal-democratische, dissidente beweging binnen het Nederlandse katholicisme van de jaren '30. Hoe marginaal deze beweging ook was, zowel de inhoud als de vorm van haar engagement blijkt het bestuderen meer dan waard. Dat zij zich aanvankelijk als een geheim genootschap — met reminiscenties aan de vrijmetselarij — moest ontplooiën, toont op treffende wijze de keerzijde van het “Rijke Roomse leven”.

De democratisch-katholieke analyse van de relatie tussen katholicisme en fascisme doet vandaag nog modern aan, de telkens weer verguisde ambitie om tot samenwerking met de sociaaldemocraten te komen zou de naoorlogse politiek decennialang bepalen. En in dat alles speelde C.D. Wesseling met zijn vlijmscherpe pen een kleurrijke rol. Zijn zoon heeft dan ook volkomen gelijk als hij meent dat zijn vader het “waard is, al is het maar tijdelijk, aan de vergetelheid te worden ontrukkt”.

Ook op dit terrein is de dubbelstructuur van het boek echter geen zegen. Als Wesseling een monument voor zijn vader wilde oprichten, dan had hij er veel beter een apart boek van kunnen maken, waarin hij dieper kon ingaan op aspecten die hij nu onderbelicht laat (vader Wesselings dubbelzinnige, maar erg interessante positie tijdens de Tweede Wereldoorlog, bijvoorbeeld). In dat geval zou deze bijdrage tot de geschiedenis van het Nederlandse politieke katholicisme van het interbellum ook beter zichtbaar zijn geweest voor wie in deze materie geïnteresseerd is.

Bovendien worden de potentiële voordelen van de dubbelstructuur te weinig uitgebuit. Behalve op de eerder aangehaalde geschiedtheoretische vraag had een dubbelbiografie immers ook op meer inhoudelijke vragen een antwoord kunnen bieden. Hoe valt het bijvoorbeeld te verklaren dat de zoon van een radicaal-democratische vader (die voor deze vader bovendien een zekere verering koesterde) de democratiseringsgolf van de jaren '60 op een wat *hautaine* manier aan zich voorbij liet gaan? Bovendien had binnen zo'n dubbelbiografie minstens één figuur meer belicht moeten worden die hét bindmiddel vormde tussen vader en zoon en die zo bepalend is geweest voor de herinnering die deze laatste had aan de eerste: de vrouw die de echtgenote was van de eerste en de moeder van de laatste, en van wie we in het boek niet eens de naam leren kennen.

Dat het boek ondanks deze tekorten toch bijzonder lezenswaardig is, danken we in de eerste plaats aan de flair en het flegma waarmee Wesseling zijn twee verhalen vertelt. Zij zijn manifestaties van dezelfde briljante *aisance* die ook van een aantal van zijn andere werken tegelijk de aantrekkingskracht en het tekort uitmaken. Zij maakt dat zijn werk vol interessante en intelligente observaties zit, maar net iets te veel vragen onbeantwoord — of ongesteld — laat. De auteur zal deze typering ongetwijfeld niet als kritiek ervaren, want ze is onlosmakelijk verbonden met de “zorgeloosheid” die hij meerdere keren in dit boek als zijn belangrijkste eigenschap bestempelt.

MARNIX BEYEN

H.L. WESSELING, *Vader en zoon. Zoon en vader*, Bert Bakker, Amsterdam, 2008, 303 p.